

མཆོ་སྒྲོན་མི་རིགས་དཔེ་སྟུན་ཁང་།

全国少数民族优秀图书出版资金资助项目

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥
 श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

ཡེ་ཤི་མ།

མཆོ་སྒྲོན་མི་རིགས་དཔེ་སྒྲོན་ཁང་།

藏族文学史

(修订本)

主编:扎布

编著者:扎布、仁青扎西、东主才让、多旦

出版发行: 青海民族出版社(西宁市同仁路10号)

邮政编码 810001 电话 6143426

经销: 新华书店

印刷: 青海民族印刷厂

开本: 850mm×1168mm 1/32

印张: 30

字数: 620 千

版次: 2008年7月第2版

印次: 2008年7月第2次印刷

印数: 3 001—5 000

书号: ISBN 978-7-5420-1348-4(民文)

定价: 40.00 元

版权所有 翻印必究

(书中如有缺页、错页及倒装请与印刷厂联系)

མཆོ་སྒྲིག་འགན་ཁུར་བ། རིན་ཆེན་དོན་གྲུབ།
 དེབ་གཞིའི་བརྒྱ་འགྲེལ་བ། དབྱང་ཅིན་ལྷ།
 དབར་ཐུན་འགན་ཁུར་བ། ཡུའུ་ཆེའུ་ལྷ།
 མཁུན་ཤོག་གཞིགས་བྱང་བ། ལྷག་པ་ཆེ་རིང་།

པོད་ཀྱི་ཚུམ་མིག་ལོ་རྒྱུས་སྐལ་བཟང་མིག་རྒྱུན།

(བསྐྱར་བཅས་དེབ)

གཙོ་སྒྲིག་པ། ལྷ་ཡེ་བཟ་ལྷོ།

སྒྲིག་ཚུམ་པ། ལྷ་ཡེ་བཟ་ལྷོ། རིན་ཆེན་བཟ་ཤེས། དོན་གྲུབ་ཆེ་རིང་། ལྷ་བས་ལྷན།

དཔེ་རྒྱུན།	མཆོ་སྒྲིག་མི་རིགས་དཔེ་རྒྱུན་ཁང་། (ཐི་ལིང་ཤོར་ཏེར་ཁུན་རིན་ལམ་སྐྱ་ཁང་ 10)	
འབྲེམ་སྐྱེལ།	སྒྲིག་ཁང་ 810001	ཁ་པར་ 6143426
བརྒྱུད་འཛུང་།	ཞིན་ཏུ་དཔེ་ཁང་།	
པར་འདེབས།	མཆོ་སྒྲིག་མི་རིགས་པར་ཁང་།	
དེབ་ཆད།	850mm×1168mm 1/32	
དབར་ཤོག	30	
ཡིག་གྲངས།	ཁྱི 62	
པར་ཐེངས།	2008 ལོའི་ཟླ 7 པར་པར་གཞི་གཉིས་པ་བསྒྲིགས།	
དབར་ཐེངས།	2008 ལོའི་ཟླ 7 པར་དབར་ཐེངས་གཉིས་པ་དཔར།	
དབར་གྲངས།	3 001—5 000	

དཔེ་ལྷགས། ISBN 978-7-5420-1348-4

རིན་ཤོང་། ལྷན་ 40. 00

པར་གཞི་འདི་གར་དབར་བས་པར་བཅུས་བརྒྱུད་ན་ཁྱིམས་ཆད་ཤོག
 (ཤོག་རིས་ཆད་ནོར་སྒྲིག་རྒྱུན་གང་ཅུང་ཡོད་ཆེ་པར་ཁང་ལ་ཀྱི་གཏུག་བྱ)

དཀར་ཆག

སྐབས་གསུམ་པ།

ས་ཕག་རིན་གཙང་གི་དུས་སྐབས་ཀྱི་ཚུམ་རིག

(ལྷི་ལོ་1253—1641ལོའི་བར་)

- ལེའུ་བཙུ་བྱུག་པ། སྤྱི་ཚུགས་དང་ཚུམ་རིག་གི་གནས་ཚུལ་མདོར་
བསྟུན།(485)
- དོན་ཚན་དང་པོ། སྤྱི་ཚུགས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་མདོར་བསྟུན།.....(485)
- དོན་ཚན་གཉིས་པ། ཚུམ་རིག་གི་གནས་ཚུལ་མདོར་བསྟུན།.....(489)
- ལེའུ་བཙུ་བྱུག་པ། 《མི་ལ་རས་པའི་ནམ་ཐར་》(493)
- དོན་ཚན་དང་པོ། སྤྱི་བཤད།.....(493)
- དོན་ཚན་གཉིས་པ། 《མི་ལ་རས་པའི་ནམ་ཐར་》(495)
- ལེའུ་བཙུ་བྱུག་པ། 《སྟན་ངག་མེ་ལོང་》(522)
- དོན་ཚན་དང་པོ། སྤྱི་བཤད།.....(522)
- དོན་ཚན་གཉིས་པ། 《སྟན་ངག་མེ་ལོང་》གི་འགྱུར་དང་འགྲེལ་བ།
.....(525)
- དོན་ཚན་གསུམ་པ། 《སྟན་ངག་མེ་ལོང་》གི་ནང་དོན་གཙོ་བོ།(527)

- དོན་ཚན་བཞི་པ། 《སྟན་ངག་མེ་ལོང་》གི་འཕེལ་ཀླུ། (549)
- ལེའུ་བཙུ་དགུ་པ། རྩི་ཙོང་ཁ་པའི་སྟན་ངག་ (556)
- དོན་ཚན་དང་པོ། ཚུལ་པ་པོའི་ལོ་རྒྱུས་མདོར་བསྟུན། (556)
- དོན་ཚན་གཉིས་པ། སྟན་ངག་གི་ནང་དོན། (558)
- དོན་ཚན་གསུམ་པ། སྟུ་ཚལ་གྱི་བྱང་ཚས། (600)
- ལེའུ་ཉི་ཤུ་པ། 《རྩེ་མ་ཁའི་རྟོགས་བརྗོད་》 (611)
- དོན་ཚན་དང་པོ། ཚུལ་པ་པོའི་ལོ་རྒྱུས་མདོར་བསྟུན། (611)
- དོན་ཚན་གཉིས་པ། གཏམ་རྒྱུད་ཀྱི་ནང་དོན་མདོར་བསྟུན། (613)
- དོན་ཚན་གསུམ་པ། སྒྲིག་གཞི་དང་ནང་དོན། (617)
- དོན་ཚན་བཞི་པ། སྟུ་ཚལ་གྱི་བྱང་ཚས། (634)
- ལེའུ་ཉེར་གཅིག་པ། 《དགེ་ལྡན་ལེགས་བཤད་》 (650)
- དོན་ཚན་དང་པོ། ཚུལ་པ་པོའི་ལོ་རྒྱུས་མདོར་བསྟུན། (650)
- དོན་ཚན་གཉིས་པ། བཅུམས་ཚས་ཀྱི་ནང་དོན། (651)
- དོན་ཚན་གསུམ་པ། སྟུ་ཚལ་གྱི་མཚོན་ཐབས། (660)
- ལེའུ་ཉེར་གཉིས་པ། རྒྱུ་ལུ་གར། (663)
- དོན་ཚན་དང་པོ། རྒྱུ་བཤད། (663)
- དོན་ཚན་གཉིས་པ། 《རྒྱལ་བུ་དྲི་མེད་ཀྱན་ལྡན་》 (667)
- དོན་ཚན་གསུམ་པ། 《སྤང་ས་འོད་འབུམ་》 (671)
- དོན་ཚན་བཞི་པ། 《ཚས་རྒྱལ་ལོར་བཟང་》 (678)

དོན་ཚན་ལྔ་པ།	《གཟུགས་ཀྱི་ཉི་མ》.....	(683)
དོན་ཚན་དྲུག་པ།	《དོན་ཡོད་དོན་གྲུབ》.....	(686)
དོན་ཚན་བརྒྱུན་པ།	《འགྲོ་བ་བཟང་མོ》.....	(690)
དོན་ཚན་བརྒྱད་པ།	《རྒྱ་བཟའ་བལ་བཟའ་》.....	(693)
དོན་ཚན་དགུ་པ།	《པར་འོད་འབར་》.....	(697)
ལེའུ་ཉེར་གསུམ་པ།	གཏམ་རྒྱུད།.....	(701)
དོན་ཚན་དང་པོ།	ངག་ཐོག་གི་གཏམ་རྒྱུད།.....	(701)
དོན་ཚན་གཉིས་པ།	ཡིག་ཐོག་གི་གཏམ་རྒྱུད།.....	(704)

སྐབས་བཞི་པ།

དགའ་ལྷན་ཡོ་བྲང་གི་དུས་སྐབས་ཀྱི་ཚུལ་རིག

(ཕྱི་ལོ1642—1949ལོའི་བར་)

ལེའུ་ཉེར་བཞི་པ།	ཕྱི་ཚོགས་དང་ཚུལ་རིག་གི་གནས་ཚུལ་མདོར་	
	བསྟུན།	(715)
དོན་ཚན་དང་པོ།	ཕྱི་ཚོགས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་མདོར་བསྟུན།.....	(715)
དོན་ཚན་གཉིས་པ།	ཚུལ་རིག་གི་གནས་ཚུལ་མདོར་བསྟུན།.....	(722)
ལེའུ་ཉེར་ལྔ་པ།	སྐན་ངག་	(728)

- དོན་ཚན་དང་པོ། 《འཕྲིན་ཡིག་ཡིད་ཀྱི་ངང་མོ་ནམ་ཅེན།》(728)
- དོན་ཚན་གཉིས་པ། 《ལྷ་ས་དྲན་ཐུ》.....(749)
- དོན་ཚན་གསུམ་པ། དགེ་འདུན་ཚས་འཁེལ་གྱི་སྟན་ངག.....(758)
- ལེའུ་ཉེར་དྲུག་པ། ལེགས་བཤད།.....(770)
- དོན་ཚན་དང་པོ། 《ཆུ་ཤིང་བསྟན་བཅས་》.....(770)
- དོན་ཚན་གཉིས་པ། 《རྒྱལ་པོ་ལུགས་ཀྱི་བསྟན་བཅས་》(781)
- ལེའུ་ཉེར་བདུན་པ། བསྐྱབ་བྱ།(795)
- དོན་ཚན་དང་པོ། 《གུང་ཐང་བསྐྱབ་བྱ》(795)
- དོན་ཚན་གཉིས་པ། 《ཁ་ཆེ་ཕ་ལུ》(798)
- ལེའུ་ཉེར་བརྒྱད་པ། ནམ་ཐར།(812)
- དོན་ཚན་དང་པོ། 《མི་དབང་རྟོགས་བརྗོད་》(812)
- དོན་ཚན་གཉིས་པ། 《རྫོང་རིང་པ་རྩི་ཏའི་ནམ་ཐར་》.....(837)
- ལེའུ་ཉེར་དགུ་པ། སྒྲུང་རིང་།(867)
- དོན་ཚན་དང་པོ། 《གཞོན་ཅུ་ཟླ་མེད་ཀྱི་གཏམ་རྒྱུད་》(868)
- དོན་ཚན་གཉིས་པ། 《བྱ་མཁྱིན་ཐོན་ཟླ་པའི་རྟོགས་བརྗོད་》(888)
- ལེའུ་སུམ་ཅུ་པ། རབ་རྟོག་གི་སྒྲུང་ཚོམ།(899)
- དོན་ཚན་དང་པོ། 《གཏམ་བསྐྱེད་ཚལ་གྱི་རྒྱས་གར་》(899)
- དོན་ཚན་གཉིས་པ། 《བྱ་སྒྲེལ་གྱི་གཏམ་རྒྱུད་》(909)

དོན་ཚན་གསུམ་པ།	《ང་ཆང་ལྟ་མའི་བསྟན་བཅོས》.....	(918)
མཇུག་བྱང་།		(931)

ལེའུ་བཙུ་བྱག་པ། སྤྱི་ཆོགས་དང་ཚྭ་རིག་གི་

གནས་ཚུལ་མདོར་བསྟུས།

དོན་ཆན་དང་པོ། སྤྱི་ཆོགས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་མདོར་བསྟུས།

རྒྱ་རབས་བཙུ་གསུམ་པའི་རྒྱ་དཀྱིལ་དུ། སོག་པོའི་དབང་རྒྱར་པས་བྱག་
པོའི་སྟབས་ཀྱགས་ལ་བརྟེན་ནས། གྲང་གོའི་ཁྱེན་ཡོངས་ལ་མངའ་དབང་བརྒྱར་
ཅིང་། ཡོན་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་སྤྱི་དབང་བཙུགས། སྤྱི་ལོ་1264ལོར། སེ་ཆེན་རྒྱལ་པོས་
སྟན་ཅིང་དབེན་བཙུགས་ཤིང་། ས་སྤྱ་གོང་མ་རྣམ་ལཱའི་ཡ་གྲུལ་འགྲོ་མགོན་འཕགས་
པ་(1235—1280)ཀྱི་ཕྱི་རྒྱ་བཀྱར་ནས། སྟན་ཅིང་དབེན་གྱི་བྱ་བའི་འགན་བསྐྱར་
བ་དང་། རྒྱལ་ཡོངས་ཀྱི་སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བྱ་གཞག་མཐའ་དག་དོ་དམ་
བྱེད་ཏུ་བཙུགས། སྤྱི་ལོ་1270ལོར། སེ་ཆེན་རྒྱལ་པོས་འགྲོ་མགོན་འཕགས་པ་ལ་རིན་
ཆེན་ཆོས་རྒྱལ་ཞེས་པའི་མཆན་བསྟོད་དང་གཡང་ཁྲིའི་ཐམ་ཀ་ཕུལ་ཅིང་། འགྲོ་
མགོན་འཕགས་པས་བོད་ཁྱིམ་རྒྱ་བཙུ་གསུམ་གྱི་དབུ་འཛིན་མཛད། བྱིས་ནས་སེ་
ཆེན་གྱིས་ཡང་འགྲོ་མགོན་འཕགས་པ་ནི་བོད་ཁྱིམ་རྒྱ་བཙུ་གསུམ་གྱི་བདག་པོ་ཡིན་
པའི་ཞལ་བཞེས་གནང་ཞིང་། བོད་ཏུ་ཡུལ་ཁམས་རྣམས་པོའི་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་ཆོས་

སྲིད་བྱུང་འབྲེལ་གྱི་སྲིད་དབང་བཅུགས་ཏེ། བོད་སོག་མི་རིགས་གཉི་གའི་བར་གྱི་
འཕྲོ་འོང་དང་མཐུན་སྦྲིལ་སྤར་ལས་རེ་དམ་ཏུ་སོང་།

མིང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་སྐབས་སུ། ཡོན་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་དམག་སྲིད་ཀྱི་ཡུལ་རིས་
བཅད་དེ་དཔོན་བསྐོས་ནས་སོ་སོར་དབང་བསྐྱར་པའི་ལམ་ལུགས་སལ་ཆེ་བ་རྒྱན་
འཛིན་བྱས་པའི་ཆར་གཞིའི་སྤྱིང་ཏུ། བོད་ཀྱི་དཔོན་གནས་ས་གནས་མ་ལག་གི་
ལམ་ལུགས་སུ་སྤྱད་ལེན་བྱས་ཏེ། ཡུལ་གྱི་རྒྱལ་པོའི་(土司)ལམ་ལུགས་ཆ་ཆར་བ་
ཞིག་བཅུགས། དཔལ་འབྱོར་གྱི་ཆ་ནས། སྔོན་མ་ལྟར་སྤེལ་རྒྱན་གྱི་ཉ་འཛོང་བྱེད་
པར་མ་ཟད། ཐང་རྒྱལ་རབས་ནས་སྤོང་ཅིང་སྤང་རྒྱལ་རབས་ནས་གཞི་
བཟོངས་པའི་ཇ་རྟའི་ཉ་འཛོང་ལ་ལྷག་པར་འཕེལ་རྒྱས་བྱུང་སྟེ། ཇ་རྟའི་བི་(茶
马司)སོགས་ལས་ཁྲུང་ས་བཅུགས་ནས་ཇ་རྟ་ཉ་འཛོང་གི་བྱ་གཞག་ལ་ཆེད་ཏུ་དོ་
དམ་བྱས་པས། དཔལ་འབྱོར་གྱི་འཕེལ་རྒྱས་དང་མི་རིགས་བར་གྱི་མཐོའ་བཅེ་
མཐུན་སྦྲིལ་ལ་བྱགས་སྔོན་བཅས་བྱེད་པར་སྐུལ་འདེད་ཀྱི་རུས་པ་དག་མཆོན་ལུན་
པ་ཐོན།

ཡོན་རྒྱལ་རབས་དང་མིང་རྒྱལ་རབས་ཀྱིས་སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་ལ་དད་
བཀྲུར་བྱེད་པའི་སྲིད་རྒྱུས་ལག་བསྟར་བྱས་ཏེ། གཅིག་ནས་བོད་ཀྱི་དད་མོས་དང་
བསྐྱེད་པ་དང་། གཉིས་ནས་བསམ་སྒྲིའི་དབང་རྒྱར་ལ་བྱགས་སྔོན་བྱས་ནས།
མིང་རྒྱལ་རབས་ཀྱིས་ཐུག་ཞུགས་ཏུ་བཀའ་བརྒྱུད་པའི་ཀམ་དེ་བཞིན་གཤེགས་……
པ(1349—1425)ལ་རིན་ཆེན་ཆོས་རྒྱལ་དང་། ས་སྐྱ་པའི་ཀུན་དགའ་བཀྲ་
ཤེས་(1349—1425)ལ་ཐེག་ཆེན་ཆོས་རྒྱལ་དག་ལུགས་པའི་སྤྱུ་ཡེ་ཤེས་(1352

—1435) ལ་བྱམས་ཆེན་ཆོས་རྒྱུ་ཞེས་ཆོས་རྒྱུ་གསུམ་གྱི་མཆན་གནས་ཀྱིས་.....

གཟེངས་བསྟན་དེ། བོད་ཀྱི་གྲུབ་མཐའ་ལ་སྤྱུགས་རིས་མེད་པ་བྱས།

སྐབས་དེར་བོད་དང་ནང་ལོགས་ཀྱི་འབྲེལ་བ་ལ་ལྷ་ན་མེད་པའི་མཛའ་.....
མཐུན་བྱང་ཡོད་དེ། ཡན་ཚུན་གྱི་བར་དུ་འཕྲིན་དང་སྤྱོད་ཀྱི་ཕོ་ཉ་ཟམ་མི་འཆད་
པར་རྒྱ་འབྲུལ་བྱེད་ཅིང་། སྐབས་དེར་ཐེངས་གཅིག་ལ་འང་ཕོ་ཉ་སྤྱོད་དུ་ཡོངས་པ་
ཡོད་པར་སྒྲུང་ངོ་། །

དུས་སྐབས་དེ་ལ། བོད་ཀྱི་དབང་སྐྱུར་སྤྱོད་སྐབས་ཤུགས་ལ་འཕོ་འགྱུར་ཅུང་
ཟད་བྱང་ཡོད་དེ། བོད་ལུལ་ཡང་བསྐྱུར་གཅིག་གྱུར་བྱེད་མཁན་ས་སྐྱ་པའི་སྤྱིད་
དབང་ནི་དུས་རབས་བཙུ་བཞི་པར་བསྐྱེབས་ནས། ནང་གི་འགལ་བ་ལས་རིམ་
ཀྱིས་ཉམས་དམས་སུ་གྱུར་ཏེ། ཡག་གྱུ་བཀའ་བརྒྱུད་ཀྱི་བདག་པོར་གྱུར་པ་རྒྱངས་
ཀྱི་གཏུང་རྒྱུད་ཀྱིས་ས་སྐྱ་པའི་ཆབ་བྱས་ཤིང་། རྒྱངས་རིགས་ལས་བྱང་པའི་སྤྱིད་
འཛིན་པ་ཏའི་སི་ཏི་བྱང་རྩལ་རྒྱལ་མཆན་(1302—1364) ཀྱིས་བོད་ཁམས་.....
ཡོངས་ལ་མངའ་བ་བསྐྱུར། དེ་ནས་ལོ་བརྒྱ་ཅམ་འདས་རྗེས། རྩེ་བ་རིན་ཐུངས་
པས་(1435) དེའི་ཆབ་དུ་དབང་བསྐྱུར་བྱས་ཤིང་། ཡང་ལོ་བརྒྱ་ཅམ་འདས་ནས།
ཞིང་ཤག་པ་རྩོམ་ཆེ་ཆེ་བཙན་ཀྱིས་(ཏ་ལམ་1565ལོར་) དེའི་སྤྱིད་སྟོགས། སྐབས་
དེར། བོད་ཀྱི་དབང་འཛིན་པ་དག་གི་བར་དུ་དབང་ཆ་དང་ལྡན་རིས་ཚོད་པའི་
འཐབ་ཚོད་རྒྱན་མི་འཆད་ལ། གཅིག་ཆབ་གཅིག་གིས་བྱས་ཏེ་འཕོ་འགྱུར་སྤྱི་
ཚུགས་བྱང་མོད། འོན་ཀྱང་སྤྱི་བབ་ཀྱི་ཆ་ནས་རིམ་བཞིན་གཅིག་གྱུར་དང་ཞི་
འཇགས་ཀྱི་སྤྱུགས་སུ་འཕེལ་འགྱུར་འབྱུང་བཞིན་མཆིས།

ཐྱི་ཚོགས་ཀྱི་སྤྱི་ལོ་ལྟེན་འཛིན་གིས་ཞི་འཇགས་སུ་སོང་བ་དང་། སྐག་པོ་
དང་རྒྱ་སྐགས་མི་རིགས་གཞན་དག་དང་འབྲེལ་འདྲིས་རྒྱུ་ཆེས་སོང་ཞིང་། ཆབ་
སྲིད་དང་། དཔལ་འབྱོར། རིག་གནས་ལ་སྐགས་པའི་རྒྱགས་ནས་མི་རིགས་གཞན་
དག་གི་ལེགས་ཆ་ལྷུང་ལེན་བྱས་པས། བཀས་བཀོད་རྒྱུད་འཛིན་གྱི་ལམ་ལུགས་
སྤར་བས་སྲ་བརྟན་དང་འཕེལ་རྒྱས་སུ་བྱུང་ཅིང་། ཐྱི་ཚོགས་ཚོན་སྡེ་ལའང་གོང་
འཕེལ་རུང་ཟད་ཆེན་པོ་ཞིག་བྱུང་སྟེ། ག་ས་གར་དར་རྒྱས་ལུན་ལུས་ཚོགས་པའི་
ནམ་པ་ཤར། དེ་ནི་བོད་ཀྱི་བཀས་བཀོད་རྒྱུད་འཛིན་གྱི་ཐྱི་ཚོགས་ཡར་འཕེལ་དང་
དར་རྒྱས་ཀྱི་ཆེ་མོའི་རུས་སྐབས་རེད།

སྐབས་དེ་ལ། ཐང་ཀར་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་དབང་ལྷན་པར་ལྷན་པའི་ཆོས་
ལུགས་ཀྱི་གྲུབ་མཐའ་རེ་འགའི་མཛོ་རིམ་ཚོགས་ཁག་ནི། རིམ་གྱིས་ལྷག་འཆོ་ལ་
སྦྱང་ཅིང་ངན་རུལ་རྩ་སོང་བར་མ་ཟད། ལུགས་མེད་གཏུམ་དྲག་ཏུ་ལྷུར་ཏེ།
བརྟན་པ་ཁ་ལ་ཁྱིར་པ་ཅམ་ལས་དོན་རྩ་བརྟན་པ་བཤིག་པའི་ལས་འབའ་ཞིག་……
དོན་རྩ་གཉེར་པས། སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་ལའང་ཉམས་རྒྱུད་ཀྱི་ནམ་པ་ཆེན་
པོ་ཤར་བ་དང་། དེ་ལྟ་བུའི་རུས་སྐབས་དེར་རྗེ་ཙོང་ཁ་པ་སྟོ་བཟང་གཤགས་པ་
(1357—1419)སྐྱེ་འཁྲུངས་ནས། སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་ལ་དག་ཐེར་ཆེན་
པོ་བྱས་ཤིང་། བཀའ་གདམས་པའི་གྲུབ་མཐའི་རྒྱང་གཞིའི་སྤྱིང་ནས་དགེ་ལུགས་
པའི་གྲུབ་མཐའི་སྤྱོད་བྱེ། འཕགས་ལུལ་སྟོབ་དཔོན་སུ་སྐྱབ་ཀྱི་ཟབ་མོ་དབུ་མའི་
ལྟ་བ་གཅིགས་སུ་འཛིན་པ་དང་། མདོ་སྐགས་འགལ་མེད་བྱུང་འབྲེལ་རྩ་བྱེད་ལ།
འདུལ་བའི་བཅས་བྱིམས་ལ་ནན་ཏན་དང་གཅིས་སྤྱས་སུ་མཛད་པས། བོད་ཀྱི་

སངས་རྒྱུ་ཚེས་ལྷག་ས་ཉམས་པ་སོར་རྒྱུད་དང་མ་ཉམས་གོང་འཕེལ་བྱ་བ་ཏར་།

དོན་ཆན་གཉིས་པ། ཚོམ་རིག་གི་གནས་ཚུལ་མདོར་བསྟུན།

གྱི་ཆོག་ས་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་དང་དཔལ་འབྱོར་ལ་འཕེལ་བྱས་ཆེན་པོ་བྱང་བ་དང་བསྟན་ནས། བོད་ཀྱི་རིག་གནས་ལ་སྤྱིགས་ཡོངས་ནས་སྔ་ན་མེད་པའི་འཕེལ་བྱས་བྱང་སྟེ། དར་རྒྱས་ཕུན་སྲུལ་ཆོག་ས་པའི་རྣམ་པ་ཤར། རྒྱས་སྐབས་དེ་ལ། སྔར་ཡོད་ལོ་རྒྱུས་ཚོམ་པའི་སྤྱི་ཚུན་ཆུན་འཛིན་བྱས་ཏེ། བོད་ཀྱི་མཁས་པས་ལོ་རྒྱུས་དེབ་ཐེར་ཚོམ་པའི་སྤྱི་ཚེད་པོ་བྱང་ཞིང་། སྔ་རྗེས་སུ་བྱ་སྟོན་ཆོས་འབྱུང་། (སྤྱི་ལོ་1322ལོར་གྲུབ) དང་། 《ཆོལ་པའི་དེབ་དམར་》(སྤྱི་ལོ་1346ལོར་མགོ་བཙམས་ཏེ། 1363ལོར་གྲུབ)། 《རྒྱལ་རབས་གསལ་བའི་མེ་ལོང་》(ཏ་ལམ་སྤྱི་ལོ་1328ལོར་གྲུབ)། 《དེབ་ཐེར་སྟོན་པོ་》(སྤྱི་ལོ་1478ལོར་གྲུབ) སྟགས་དེབ་ཐེར་གྲགས་ཅན་བྱ་མ་བྱང་། ཡང་རྒྱས་སྐབས་དེར། གྲུབ་མཐའ་སོ་སོའི་བླ་ཆེན་མཁས་ཆེན་རྣམས་ལ་རང་གི་བྱ་སྟོན་རྣམས་ཀྱིས་རྣམ་ཐར་ཚོམ་པ་འཕམ་གསུང་འབྲུམ་སྒྲིག་པ་སྟགས་བྱས་པས། རྣམ་ཐར་དང་གསུང་འབྲུམ་ཡང་བགྲང་གིས་མི་ལང་བ་བྱང་། ཆོལ་པ་གྲུན་དགའ་དྲོ་རྗེས་བྱ་སྟོན་རིན་པོ་ཆེར་སྔར་བཀའ་དང་བསྟན་བཅས་མང་པོ་བོད་སྐད་བྱ་འགྱུར་ཡོད་རྣམས་ལྷ་དག་དང་སྤྱིགས་བསྒྲིགས་མཛད་བྱ་བ་བཅུག

རྒྱས་རབས་བཅུ་གསུམ་པར། ཆོལ་པ་དགའ་བདེ་མགོན་པོ་སྔ་ཕྱིར་ཐེངས་

བདུན་ལ་རྒྱ་ནག་ཏུ་ལེབས་ནས། པར་རྒྱ་དཔར་འདེབས་ཀྱི་ལག་རྩལ་པོད་ལ་དར་
བར་བྱས་ཤིང་། ཏུས་མཚུངས་སུ་པོད་ཀྱི་ཤོག་སྤྱོད་བཞི་ལག་རྩལ་ལའང་འཕེལ་
རྒྱས་དང་མཐོར་འདེགས་ཆེན་པོ་བྱུང་སྟེ། བསྟན་བཅས་མང་པོ་པར་དུ་བརྒྱས་
ཤིང་དཔར་ལ་བཏབ་པས། པོད་ཀྱི་རིག་གནས་ཉར་ཆགས་དང་། གསོག་འཛོག་
རྒྱག་སྟེལ་བཅས་བྱེད་པར་ཕན་པ་ཆེན་པོ་བྱུང་བ་དང་། རིག་གནས་དར་རྒྱས་
ལུན་ཆོགས་སུ་འགོ་བའི་མཐུན་རྐྱེན་གལ་ཆེན་ཞིག་ཏུ་གྱུར།

ཏུས་སྐབས་དེ་ལ་ཚུལ་རིག་གི་རྒྱགས་ནས་ཀྱང་དར་རྒྱས་ལུན་སྐྱེལ་ཆོགས་
པའི་ནམ་པ་ཤར།

དམངས་ཁྲོད་ཀྱི་སྤྱད་དང་། སློ་གར། གཏམ་རྒྱུད་སོགས་རིག་རྩལ་གྱི་ནམ་པ་
དག་གི་འཕེལ་རྒྱས་དང་། རྣམ་ཐར་གྱི་བསྐྱེད་སྐྱོང་སྤྱོད་སྤྱོད་ལུན་སྐྱེལ་ཆོགས་
པར་གྱུར་པ། གནའ་རབས་ཀྱི་འཆམ་གྱི་ཏུས་ལྷན་རིང་པོའི་ཤན་ཤུགས་བཅས་ལ་
བརྟེན་ནས། པོད་ཀྱི་རྒྱས་གར་ཞེས་པའི་སྤྱོད་འཛོམས་སྤྱོད་རྩལ་གྱི་ནམ་པ་དེ་དངོས་
སུ་བྱུང་ཞིང་། དེ་ཡིས་པོད་ཀྱི་རིག་གནས་མདུན་རྒྱུད་ཆེན་པོ་ཞིག་བྱས་པ་མཚན་
ཡིད། རྒྱས་གར་གྱི་བརྗོད་བྱ་ནི་འཇིག་རྟེན་གྱི་འཆོ་བ་དང་ལོ་རྒྱས་ཀྱི་བྱུང་བ་ལ་
སྦྱར་བ་ཡིད་ལ། ནང་པའི་ཆོས་ཀྱི་གནས་ལྷགས་ལ་སྦྱར་བའང་ཡིད་དེ། དཔེར་ན།
《སྤང་ས་འོད་འཁུམ》གྱིས་དབང་སྦྱར་གྲལ་རིམ་གྱི་བཅའ་ཤིང་དང་གཏམ་བྲག་
ལ་མཚང་འབྲིན་བྱས་པ་དང་། 《ཆོས་རྒྱལ་ལོ་རྒྱུས་བཟང་ལོ་རྒྱུས་བཟང་ལོ་རྒྱུས་
མེད་ཀྱི་བཅེ་དུངས་དང་རོ་ཆོལ་འཐབ་ཚད་ཀྱི་སྤྱོད་སྤྱོད་གསལ་བར་བྱས་ཤིང་།
《རྒྱ་བཟའ་བལ་བཟའ》ཡིས་པོད་རྒྱ་དང་པོད་བལ་མི་རིགས་བར་གྱི་མཇེའ་བཅེ་

མཐུན་སྒྲིལ་དང་མི་དམངས་ཀྱི་སྒོ་གྲས་མཚན་ལ། 《དོན་ཡོད་དོན་གྲུབ་》ཀྱིས་ཕུ་
ཅུའི་བཅེ་འདད་དྲི་མ་མེད་པ་བརྗོད་པ་དང་། 《དྲི་མེད་ཀྱན་ལུན་》ཀྱིས་སྦྱིན་པའི་
སྟོང་སྟོབས་བྲིས་པ་ལྟ་བུ་སྟེ། མི་དམངས་ཀྱི་སེམས་ཁོང་གི་རེ་འདུན་མཚན་ཁོང་།
མཚར་སྟུག་གི་འོད་ཟེར་སྒྲོ་བཞིན་འདུག་པར་མ་ཟད། བཅམས་ཚས་ཀྱི་ཆོག་
གསལ་ཁོང་གོ་སྒྲ་བས། རྒྱ་ཆེ་བའི་མི་དམངས་ཀྱིས་དགའ་མགུ་ཡི་རང་བྱེད།

སྟན་ངག་གི་ཚུགས་སྟུ། རྗེ་ཙོང་ཁ་པའི་《བཀའ་འབུམ་ཐོར་བུ་》དང་མགུར་
མ་ལ་ལྟ་རྒྱ་ཐའི་(1575—1633)《མགུར་འབུམ་》དང་། ལེགས་བཤད་ལ་
《དགོ་ལུན་ལེགས་བཤད་》སོགས་ནི་སྐབས་དེར་ཤན་ཤུགས་ཆེ་བའི་བཅམས་ཚས་
སྟུ་བསྟངས་།

ནམ་ཐར་ཡང་མང་པོ་ཞིག་ཕྱད་སྟེ། གྲུབ་མཐའ་སོ་སོའི་སྒྲ་ཆེན་མཁས་
ཆེན་སལ་ཆེ་བ་ལ་ནམ་ཐར་ཡོད། མཁས་གྲུབ་དགོ་ལེགས་དཔལ་བཟང་(1385—
1438)གིས་མཛད་པའི་《རྗེའི་ནམ་ཐར་དད་པའི་འདུག་རྟགས་》དང་། སངས་
རྒྱལ་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་མཛད་པའི་《མི་ལ་རས་པའི་ནམ་ཐར་》དང་《མར་པའི་ནམ་
ཐར་》། འབྱུར་མེད་བདེ་ཆེན་གྱིས་མཛད་པའི་《ཐང་སྟོང་རྒྱལ་པོའི་ནམ་ཐར་》(སྟེ་
ལོ1609ལོར་བཅམས་གྲུབ)། 《འབྱུག་པ་ཀྱན་ལེགས་ཀྱི་རང་ནམ་》། རྒྱལ་བ་པཎ་
ཆེན་སྟེ་ཕྱིར་དུ་མའི་ནམ་ཐར་སོགས་ལྟ་བུ་སྟེ། ནམ་ཐར་དེ་དག་ནི་པོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་
ལ་ཞིབ་འདུག་བྱེད་པའི་རྒྱ་ཆའི་འབྱུང་ཁུངས་གཙོ་པོ་ཞིག་ཡིན་པར་མ་ཟད། སལ་
ཆེ་བ་ནི་རིན་ཐང་ངེས་ཅན་ཡོད་པའི་ཚོམ་རིག་གི་བཅམས་ཚས་ཀྱང་རེད།

སྐབས་དེའི་ཚོམ་རིག་གི་ཚོམ་ཉམས་ཀྱི་ཚུགས་ནས། དུས་རབས་བརྩ་གསུམ་

པར་《སྟན་ངག་མེ་ལོང་》བོད་སྐད་ཏུ་བསྒྱུར་རྗེས། བོད་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་སུ་འཆད་ཉན་
དང་དར་སྤེལ་གྱི་སྒྲུལ་བཅུགས་ཤིང་། དེ་ཡིས་བོད་ཀྱི་མཁས་པ་རྣམས་ལ་རྒྱ་ཆེ་ལ་
གཏིང་ཟབ་པའི་ཤན་ཤུགས་སྤེབས། 《སྟན་ངག་མེ་ལོང་》བོད་སྐད་ཏུ་བསྒྱུར་པ་
དེས། རྒྱགས་གཅིག་ནས་བོད་ཀྱི་ཚུམ་རིག་དང་ཆོག་རྒྱུག་གི་གཞུང་ལུགས་ལུན་
སུམ་ཚོགས་པར་བཏང་བ་དང་། ཡང་རྒྱགས་གཅིག་ནས་ཚུམ་པ་པོའི་འབྲི་ཚུམ་གྱི་
ཐབས་ཆལ་ལ་ཤན་ཤུགས་དེས་ཅན་ཞིག་སྤེབས། ལྷག་པར་སྟན་ངག་འབྲི་ཚུམ་གྱི་
རྒྱགས་སུ། 《སྟན་ངག་མེ་ལོང་》གི་གཞུང་ལུགས་ལྟར་བཅུམས་པའི་བཅུམས་ཚོས་
མང་པོ་བྱུང་ཞིང་། དེ་ཡང་སྒྲུ་ཆལ་གྱི་ཉམས་འབྱུར་གྱི་ཆ་ནས་རང་གི་བྱུང་ཚོས་
རྒྱགས་ཤིང་རང་རྒྱ་ལེར་བར་གྱུར་ཏེ། མགུར་མ་དང་ལེགས་བཤད་ལས་ལོག་པའི་
གཞན་མ་ཞིག་སྟེ། ཚུམ་རིག་གི་རྣམ་པ་གསར་བ་ཞིག་གྲུབ། འོན་ཀྱང་། གཞུང་
ལུགས་རང་སྤྱིང་གི་རྣམ་པ་གཅིགས་ཆེར་འཛིན་པའི་ཞན་ཆ་དང་མཁས་པ་རེ་……
འགའི་ཞན་མས་གྱི་དབང་གིས་བཅུམས་ཚོས་ལ་ལ་ཞིག་ནི་བརྟ་དང་མཛོན་བརྟ་
ཏུ་མ་སྤངས་ཤིང་། ཁ་དམ་ལ་རྟོགས་དཀའ་བའི་ལམ་ཏུ་འཕུན།

རྒྱས་སྐབས་དེའི་བོད་ཀྱི་ཚུམ་རིག་ནི། ཚུམ་རིག་གི་རྣམ་པ་འཕེལ་བརྟེན་གྱི་
ནང་དོན་གྱི་ཆ་གང་ནས་བལྟས་ཀྱང་། སྤྱི་མའི་རྒྱས་ལས་ལྷག་པར་ལུན་སུམ་
ཚོགས་ལ་གཟི་མདངས་ལྡན་ཏེ། བཅུམས་ཚོས་ལ་ལ་ཞིག་ནི་འཆོ་བའི་དྲི་བསྐྱེད་
དང་འཐབ་རྩེད་ཀྱི་སྤྱིང་སྟོབས་ཀྱིས་སྤྲུག་ཅིང་། ཡང་བཅུམས་ཚོས་ལ་ལ་ཞིག་ནི་
གཙ་པོ་ནང་པའི་ཚོས་ལ་སྤྱར་པས་གསོན་ཉམས་དང་གསལ་སྤང་དེ་འདྲ་མི་ལྡན་
ཡང་། དེ་དག་ཀྱང་དགེ་མཚན་གྱི་ཆ་རྒྱུ་མས་མཛོན་པར་སྤྲུག་པ་ཞིག་ཤོ།